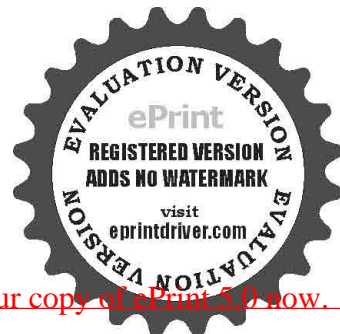

אוניברסיטת המלך סעוד
פקולטת השפות והתרגום
מחלקת השפות האסייתיות והתרגום
החוג ללשון העברית

תרגום סכומי
(הרמה העשירית)

העורך
ד"ר: איברהים דביקי

ترجمة طبيعية
د. إبراهيم دبيكي

מינוי המפכ"ל יעוכב עד להחלטת בג"ץ; דיכטר: העתירות היו צפויות, המינוי יצליח

השופט בדימוס זמיר, ששפט את גנות: "הוא לא ראוי להיות שופט, כיצד הוא יוכל להדיח שוטרים בגין התנהגות לא נאותה?" ; בג"ץ הורה לפרקליטות להשיב עד יום חמישי אחר הצהריים לעתירת עמותת אומ"ץ נגד מינוי גנות למפכ"ל המשטרה; טירקל לא ידון במינוי גנות בימים הקרובים וימתין להתפתחויות בבג"ץ; גלאון: המינוי - כישלון מוסרי

השר לביטחון פנים, אבי דיכטר, אמר הערב (שני) כי צפה מראש את העתירות לבג"ץ נגד מינוי רב-גונדר יעקב גנות לתפקיד מפכ"ל המשטרה, והן "נלקחו בחשבון", ואולם הוא בטוח ש"המינוי יצלח" למרות העתירות. שופטת בג"ץ אילה פרוקצ'יה הורתה היום לפרקליטות להשיב עד יום חמישי אחר הצהריים לעתירת עמותת אומ"ץ נגד מינויו של יעקב גנות למפכ"ל המשטרה. בא כוחה של עמותת אומ"ץ עו"ד בעז ארד אומר כי "מינוי של גנות למפכ"ל המשטרה איננו רק בלתי ראוי אלא הוא גם בלתי סביר". העמותה עתרה היום נגד המינוי, בנימוק שדבריהם של שופטי בית המשפט העליון בפסק הדין שבו זיכו את גנות משורה של עבירות שחיתות פוסלים אותו מלשמש בתפקיד. גנות הועמד בעבר למשפט וזוכה בבית המשפט העליון, בדעת רוב ומחמת הספק. השופט בדימוס יעקב טירקל העומד בראש ועדת המינויים בשירות הציבורי, הודיע היום (שני) כי הוועדה לא תתכנס לדון במינוי גנות בימים הקרובים וכי ימתין להתפתחויות בבג"ץ.

משפטנים בולטים מתחו ביקורת חריפה על המינוי. השופט בדימוס פרופ' יצחק זמיר, שכיהן כמשנה לנשיא בית המשפט העליון ושפט את גנות לפני 13 שנים, אמר לערוץ 10 כי גנות "לא ראוי להיות שופט". לדבריו, בית המשפט אמנם זיכה את גנות מחמת הספק ובדעת רוב מאשמת שוחד, ל מתח עליו ביקורת חריפה וקבע שהתנהגותו של גנות לא היתה נאותה. זמיר שאל, האם כמפכ"ל יוכל גנות להדיח מהמשטרה שופט בגין

התנהגות לא נאותה. "האם תהיה לו הסמכות המוסרית לעשות זאת?". גם היועץ המשפטי לממשלה, מני מזוז, מתח לפני ימים אחדים ביקורת חריפה על המינוי המתוכנן. במכתב ששלח לדיכטר כתב היועץ על הבעייתיות הקשה הטמונה במינויו של גנות, אך ציין כי "אין מניעה משפטית" היכולה להצדיק את פסילתו של המינוי.

עמותת אומ"ץ טענה בעתירתה, כי "לתפקיד מפכ"ל המשטרה אין למנות אדם שאף שזוכה מחמת הספק, אמר עליו בית המשפט העליון כי התנהגותו, בהיותו קצין משטרה בכיר, היתה נגועה בשחיתות. מינוי זה יפגע באינטרס הציבור פגיעה אנושה". גם הפרוים המשפטי למען ארץ-ישראל פנה לוועדת טירקל בדרישה שזו תפסול את המינוי, וזאת כהלך מקדים לפני הגשת עתירה לבג"ץ בעניין.

ח"כ זהבה גלאון (מרצ) האשימה היום את השר דיכטר ב"כישלון מוסרי וערכי" בשל החלטתו על המינוי. "גנות הוא אמנם אדם מצוין, אבל איננו יכול להיות מפכ"ל", אמרה גלאון. לדבריה, השר דיכטר לא הפנים את הנורמות שקבעה ועדת זיילר לגבי מינוי מפקד ימ"ר דרום, ושהיו צריכות להנחות אותו לגבי בחירת המפכ"ל החדש. לעומת זאת, ח"כ יואל חסון (קדימה) קרא להפסיק מיד את מחול השדים סביב מינוי המפכ"ל החדש. לדבריו, יש להשאיר את בחינת המינוי לוועדת טירקל למינויים בכירים.

גנות זוכה מאשמת שוחד, מרמה והפרת אמונים

במכתבו לדיכטר סקר היועץ המשפטי את השתלשלות זיכוי גנות בבית המשפט העליון בדצמבר 1996. בפסק הדין של העליון זוכה גנות מעבירות שוחד, מרמה והפרת אמונים ושימוש לרעה בכוח המשרה בארבע פרשות שונות. שופטי הרוב שזיכו את גנות מאשמה קבעו כי "כמות המקרים ייקנה את הנופך המושחת, ואולם נותר ספק אם המקרים חצו את גבול שחיתות, ואם עברו מתחום העבירה המשמעתית לתחום העבירה

הפלילית". השופט יעקב קדמי בדעת מיעוט ביקש להרשיע את גנות בעבירת הפרת אמונים.

מזוז פירט את הביקורת שהשמיעו השופטים על גנות, וציין שבעקבות הפרשה הורחק גנות לתקופה ארוכה מהמשטרה. לצד ציון העובדה שאין מניעה משפטית למנותו למפכ"ל הדגיש מזוז, כי יש לשקול את כל השיקולים הרלוונטיים, לא רק את שאלת המניעה המשפטית, וכן את נסיבות המינוי של גנות למפכ"ל בעת הנוכחית, לנוכח הצורך למנות אדם בלא רבב בהתחשב במסקנות ועדת זיילר. הוא הדגיש במכתבו את הצורך ברכישת אמון הציבור במינוי מפכ"ל חדש למשטרה, מתוך כוונה שדיכטר יימנע ממינוי גנות.

האישום נגד גנות התייחס לשלוש פרשיות שוחד: עבודות שיפוצים שביצע הקבלן סובחי טאנוס בביתושל גנות בקיץ 1992, תמורת תשלום סמלי; המסיבה שערך טאנוס בביתו ועל חשבונו לכבוד גנות; וצביעת קירות ביתו של גנות בקיץ 1993, תמורת תשלום חלקי. פרשייה נוספת נגעה להעסקתו של אחד מפקודיו של גנות במתן שירותים פרטיים למשפחתו של המפקד.

בית המשפט העליון קבע כי הידידות בין גנות לטאנוס לא היתה "תמימה וחסרת פניות". ביקורת הובעה על התנהגות גנות בפרשת סגירה של תיק פלילי נגד טאנוס על עבירה של תקיפה חבלנית. "אם לכך לא קוראים פרוטקציה, אינני מבין מונח זה", כתב השופט אליעזר גולדברג. כמו כן נקבע כי לכאורה עבר גנות עבירת משמעת בפרשת המסיבה שערך לו טאנוס ובפרשת השוטר שהועסק לצרכיו הפרטיים.

מזוז הורה לפתוח בחקירה פלילית נגד נצ"מ לוי ורפ"ק גלבוע בעקבות
דו"ח זיילר

היועץ המשפטי לממשלה הודיע לשר המשפטים, פרופ' דניאל פרידמן
כי הורה למחלקה לחקירות שוטרים לפתוח בחקירה בנוגע לחשדות נגד
לוי וגלבוע בפרשת הסוללות; מזוז ופרידמן סיכמו כי יוקם צוות ליישום
המלצות ועדת זיילר בנוגע למח"ש ולפרקליטות

היועץ המשפטי לממשלה, מני מזוז, הורה למחלקה לחקירות שוטרים
(מח"ש) לפתוח בחקירה פלילית נגד נצ"מ יורם לוי ורפ"ק ראובן (רובי)
גלבוע. זאת בעקבות פרסום דו"ח ועדת זיילר שלשום (ראשון) - כך הודיע
אתמול מזוז לשר המשפטים פרופ' דניאל פרידמן, בדיון ראשוני שקיימו
השניים על מסקנות הוועדה.

עו"ד בעז בן-צור, בא כוחם של לוי וגלבוע, מסר כי השניים מברכים על
"קיומה של חקירה מקצועית ובלתי תלויה" בעניין שזכה לכינוי פרשיית
הסוללות. הפרקליט מציין כי השניים נחקרו בידי מח"ש בעבר, וישתפו
אתה פעולה גם בחקירה זו.

פרידמן ציין בפגישה כי הוא מתנגד לתשלום דמי כופר עבור החזרת רכוש
גנוב. עוד סיכמו השניים בפגישתם שהיועץ המשפטי יקים באופן מיידי
צוות ליישום המלצת ועדת זיילר בחלק הנוגע למח"ש ולפרקליטות.
בנוסף, הנחיות הוועדה הניתנות ליישום מיידי, דוגמת הדרישה לרישום
ולתיעוד של אישורים שונים שהפרקליטות מעניקה למשטרה במסגרת
תיקי חקירה יבוצעו ללא דיחוי.

במסקנותיה שלשום המליצה הוועדה להדיח משורות המשטרה את לוי
ואת גלבוע מהמחוז הדרומי, ולשקול את הורדתם בדרגה. הוועדה קבעה,
כי השניים הפעילו באופן לא תקין את האחים עודד ושרון פרינאן
כמקורות. פעילות הקצינים בעניין זה היתה "פסולה ואולי אף בלתי
חוקית, תוך הפרת נורמות משטרתיות של נוהל תקין, הגינות, תום לב,
חובת דיווח ואמירת אמת", נאמר בדו"ח הוועדה.

וועדה מתחה ביקורת על התשובות בסגנון "תבדקו אותנו", שהשמיעו
י וגלבוע בעדויותיהם בפניה, על החריגות מהכללים. לדברי הוועדה,

"תשובת הארגון למענה מחוצף כזה צריכה להיות: איני רוצה לבדוק אותך. התנהג כך שלא אצטרך לבדוק אותך".
עוד נאמר בדו"ח הוועדה, שבעניין "פרשת הסוללות" ב-1998, לוי וגלבוץ "העידו לא אמת, ניסו להסתיר עובדות המרעות אתם, ודאגו שעודד פריניאן, ולא מקור אחר שסולק, יקבל מאות אלפי שקלים - והכל ללא רישומים וללא דיווח. כל האמור מעלה ביחד לשניהם, חשדות לגבי טיב השיקולים, איזה אינטרסים היו להם, מה בדיוק נעשה בכספים שאין עליהם רישום ודיווח ומה גרם ללוי לפעול בחקירת רצח פנחס בוחבוט כפי שפעל".

ביקורת חריפה גם נגד ניצב פרנקו

ביקורת חריפה ספג גם ניצב אילן פרנקו, כיום מפקד מחוז ירושלים ובעבר ראש אגף המודיעין במשטרה. על פרנקו החילה הוועדה את הביקורת שייחדה לקראדי בנוגע לאחריות למינויו של יורם לוי למפקד ימ"ר דרום, למעט העובדה שפרנקו לא היה הדוחף והמוביל למינוי. בנוסף מצאה הוועדה דופי ב"חוסר ההבנה שגילה ומוסיף לגלות בנוגע למותר ולאסור בתחום טיפולו המקצועי". הוועדה כתבה, ש"הדברים שאמר בנוגע להפעלת מקורות צורמים את האוזן המקצועית, מראש מערך המודיעין במשטרה היינו מצפים לתשובות אחרות". הוועדה המליצה שפרנקו לא יהיה מועמד בסבב הבא של מינוי מפכ"ל למשטרה. באשר לסגן-ניצב אבי נבון, ראש היחידה לביטחון מידע במשטרה (יחב"מ), שהיתה אחראית לבדיקת הפוליגרף והתשאול של יורם לוי לפני מינויו למפקד הימ"ר ב-2003, קבעה הוועדה כי "ההכשר שהוא נתן למינוי, חרף התחקיר שלא יכול היה להסיר את החשדות נגדו, וחרף הבעייתיות של בדיקת הפוליגרף, מצביע על כך שאין זה ראוי שנבון ימשיך בתפקידו הנוכחי".

לדעת הוועדה, התחקיר ובדיקת הפוליגרף לא רק שלא תרמו להסרת חשדות שריחפו מעל לוי ושבעטיים נשלח לבדיקה מלכתחילה, אלא זיפך. "בפרשנות סבירה יותר לדברים, הם רק הגבירו את החשדות. ידו

של נבון לא רעדה כשאישר לכל הדרגים שמעליו, ללא הסתייגות, שאין מניעה לקידומו של לוי. בכך הוא שימש נדבך חשוב במהלך לא ראוי של מינוי שאסור היה לעשותו", נכתב בדו"ח.

מסקנות קשות הסיקה הוועדה גם נגד סגן-ניצב אהרן זרגרוב, ששימש ראש מפלג תשאול בימ"ר הדרומי. לפי הוועדה, בתחילת 2004 הוא הורה לחבר דו"ח בעבור פרקליטות מחוז המרכז, "לכלול בו נתונים כוזבים על כך שרוצחו של בוחבוט אינו ידוע ולבסס על כך בקשה מצד המשטרה לסגור את תיק החקירה ברצח". התיק אמנם נסגר בעילת "עברייני לא נודע", אף שהמשטרה כבר ידעה בשלב זה, מעדותו של השוטר-הרוצח צחי בן-אור, מי היו הרוצחים ומי היו שולחיהם. לפיכך, הוועדה המליצה לפתוח נגד זרגרוב הליכים פליליים או משמעתיים ולשקול גם את הורדתו בדרגה.

הוועדה לא המליצה על הסקת מסקנות נגד כמה מבעלי התפקידים שהוזהרו על ידה במאי 2006. בעלי תפקידים אלה הם: מפכ"ל המשטרה בחלק מהתקופה שנחקרה, רב-ניצב בדימוס שלמה אהרונישקי; מפקד מחוז דרום לשעבר (ואחר כך סגן המפכ"ל), ניצב בדימוס יצחק אהרונוביץ', שמכהן כיום כ"כ מטעם ישראל ביתנו; מפקדי ימ"ר דרום לשעבר ניצב-משנה אמיר גור וניצב-משנה בני שגיב.

כמו כן, לא הוסקו מסקנות נגד מנהל מח"ש הנוכחי, הרצל שבירו וקודמו ערן שנדר (כיום פרקליט המדינה); נגד פרקליטת מחוז הדרום, עו"ד יסכה ליבוביץ; ונגד ראש המחלקה הפלילית במחוז זה, עו"ד חנה מגד.

אולמרט : לא נקיים קשר גם עם שרים מתונים ברשות

בישיבת סיעת קדימה, לאחר פגישתו עם יו"ר הרשות ועם רייס אמר ראש הממשלה כי יש לשמור על ערוץ תקשורת עם הפלשתינאים, וכי הערוץ האפשרי היחידי הוא אבו מאזן; רייס אמרה כי אולמרט ואבו מאזן הביעו מחויבותם לתהליך השלום, וכי היא תשוב לאזור בקרוב ראש הממשלה אהוד אולמרט הציג אתמול (שני) בפסגה המשולשת בירושלים, שורת דרישות לממשלת האחדות. הוא אמר בפגישה עם שרת החוץ רייס ויו"ר הרשות אבו מאזן, שישראל תעבוד עם הממשלה החדשה כשתקבל את תנאי הקוורטט, והציג לה שורה של מבחנים אופרטיוויים: שחרור החייל החטוף גלעד שליט, הפסקת הברחת הנשק ואמצעי לחימה ממצרים לעזה, ופריסת כוחות להפסקת ירי הקסאם שרובו מבוצע על-ידי הג'יהאד האיסלאמי.

אולמרט הבהיר שישראל לא תנהל מגע גם עם שרים הנחשבים מתונים ומקובלים בקהילה הבינלאומית אם יכהנו בממשלה שלא תקבל את תנאי הקוורטט; ישראל לא תסכים לנהל את המו"מ מול אש"ף. אולמרט אמר שהשיחות עם עבאס יימשכו כי הוא נשיא שנבחר על-ידי העם, אך הן יוגבלו לשני נושאים: יישום השלב הראשון במפת הדרכים שבו נדרשים הפלשתינאים להילחם בטרור, ובדרכים לשפר את תנאי חייהם של הפלשתינאים.

עבאס הסביר בפסגה מדוע הגיע להסכם מכה, במטרה להפסיק את האלימות בין פתח לחמאס. לדברי מקור ישראלי היה ברור מדברי עבאס שהוא מבין שישראל וארה"ב לא מקבלות את ההסכם.

רייס, אמרה לאחר הפגישה, שארכה יותר משעתיים, כי תחזור בקרוב למזרח התיכון כדי לקדם את תהליך השלום. בהצהרה שמסרה לעיתונאים אמרה רייס כי אולמרט ואבו מאזן הסכימו להיפגש שוב בקרוב.

רייס אמרה כי כל המשתתפים בפגישה הביעו את מחויבותם להגיע זסדר המבוסס על עקרון של שתי מדינות, והסכימו כי מדינה פלשתינית תוקם באמצעים של אלימות וטרור. היא ציינה כי אולמרט ועבאס

חזרו על מחויבותם להסכמים קודמים, בהם מפת הדרכים. וכי הם ציינו את רצונם בהשתתפות אמריקאית בתהליך המדיני, כדי לסייע להתגבר על מכשולים ולגייס תמיכה אזורית ובינלאומית.

רייס: הצדדים לא דיברו על האופק המדיני הרבה מאוד זמן בראיון ל"הארץ" שלשום אמרה רייס כי "הצדדים לא דיברו על האופק המדיני כבר הרבה מאוד זמן, ועכשיו יש לנו את הסיבוכים של תקופת המעבר, עד שתוקם הממשלה הפלשתינית".

רייס הדגישה את החשיבות של כיבוד "עקרונות הקוורטט" - הכרה בישראל, התנערות מהטרור וכיבוד ההסכמים הקודמים - כתנאי להכרה בממשלת הרשות. היא הצדיקה את החלטתה לצאת לאזור ולקיים את הפסגה, למרות חתימת "הסכם מכה" להקמת ממשלת אחדות בין הפתח לחמאס.

בראיון שהתפרסם אתמול בעיתון הפלשתיני "אל-איאם", אמרה רייס בנוגע לעבודות החפירה במעלה המוגרבים: "הבענו דאגתנו בפני ישראל בנושא זה והגענו לסוג של הבנה כי החפירות צריכות להיות מוסכמות על כל הצדדים הקשורים לכך. יש קווים אותם אסור לעבור". רייס אמרה גם כי אינה בטוחה שיש אפשרות להקים מדינה פלשתינאית עד תום כהונתו של הנשיא בוש אך ציינה כי הוא מחויב לרעיון זה.

בראיון ל"הארץ" אמרה רייס: "שאלו אותי, מדוע שלא אמתין עד להקמת הממשלה (הפלשתינית) ואז לפחות נדע מה עומד לפנינו. חשבת שזה זמן חשוב במיוחד לדבר, כדי שנוכל לדבר על מה שקרה ואיך להתמודד עם המצב הנוכחי, ועל החשיבות של התקדמות בהסכמים שכבר הושגו". "זו תקופה מסובכת", אמרה רייס, "אבל כמו שכבר אמרתי, אם הייתי מחכה לתקופה לא מסובכת במזרח התיכון, אני לא בטוחה שהייתי עולה אי פעם על מטוס". הפסגה תעסוק, לדבריה, בהסכם מכה ובהשלכותיו.

הופתעת מההתפתחות?

זמרנו כל הזמן להנהגה הפלשתינית, שחשוב לכבד את עקרונות קוורטט. לא נשפוט את הממשלה החדשה, אם נוכל לתמוך בה או לא,

עד שנראה את הממשלה ואת קווי היסוד שלה ומה היא אומרת. אבל עד עתה לא ראיתי שום סימן שהיא (עומדת) בעקרונות הקוורטט". את מאוכזבת מעבאס בגלל ההסכם עם חמאס, וממלך סעודיה שנתן לו חסות?

"אני מבינה לחלוטין את הרצון ואת החשיבות של השגת שלום בקרב הפלשתינאים, כדי שפלשתינאים חפים מפשע לא ייהרגו. אבל בואו נחכה ונראה מה יקרה עם הממשלה. בפגישה עם ראש הממשלה אולמרט, והנשיא עבאס, נדון במצב, נחדש את המחויבות להסכמים הקיימים, ותהיה לנו הזדמנות לבחון גם את האופק המדיני. הגיע הזמן להתחיל בכל העבודה הזאת".

שני הצדדים מציגים שתי גישות שונות לאופק המדיני. עבאס קורא להסדר קבע ודוחה את הרעיון של מדינה בגבולות זמניים. אולמרט ושרת החוץ לבני מתנגדים לשיחות על ירושלים, הפליטים וגבולות '67. איך תגשרי על הפער?

"כשיש פערים, טוב להושיב את כולם בחדר ולהחליף דעות. מפת הדרכים יכולה להדריך אותנו, ואחד הדברים שאדבר עליהם עם הצדדים יהיה אישור מחדש וביצוע התחייבויותיהם על פי מפת הדרכים, לרבות השלב הראשון (שדורש מהפלשתינאים לפרק את ארגוני הטרור ומישראל לפנות את המאחזים - א"ב)".

את סבורה שבמצב הפוליטי, שבו שני המנהיגים נראים חלשים, הם יוכלו לעשות פשרות בסוגיות קשות כמו ירושלים?

"לא אבקש מאיש לרוץ כשעלינו ללכת, כי אם נבקש מכולם לרוץ, מישהו ייפול. כדאי ללכת צעד-צעד. במפת הדרכים מופיעים כל הנושאים שצריכים להיפתר, לפני שתקום מדינה פלשתינית. אבל מפת הדרכים לא מונעת הידברות על היעד, אפילו אם יש הרבה תנאים לשני הצדדים לפני שיגיעו לשם. העם הפלשתיני ירוויח אם יידע שיש יעד, ושהצדדים מוכנים לדבר עליו".

השרה רייס הביעה בראיון תמיכה ביו"ר הרשות: "חשוב להמשיך במגעים עם אבו מאזן. הוא קיבל את עקרונות הקוורטט, וחזר על כך רק לפני יומיים, וחשוב להדגיש שהיחסים אתו לא ייפגעו".

האם את מציעה "גזר" לחמאס אם יקבל את עקרונות הקוורטט? האם תמחקו את הארגון מרשימת הטרור במקרה כזה?

"היחס לטרוריסטים הוא תהליך סטטוטורי ממושך בארה"ב. אבל ברור שממשלה פלשתינית, ולא משנה מי חבריה, שתקבל את עקרונות הקוורטט ותכריז: 'אנו מכירים בזכות ישראל להתקיים, אנו נתנער מאלימות, ונקבל את כל ההסכמים הבינלאומיים', ואז תפעל לפי העקרונות האלה, תהיה ממשלה שארה"ב - והקהילה הבינ"ל - ישקלו ברצינות לתמוך בה. אבל העקרונות הם יסודות לשלום".

יש טענה בישראל, שכל ההסתבכות הזאת היתה נמנעת אלמלא דרשתם לערוך את הבחירות ברשות הפלשתינית (בינואר 2006) בהשתתפות חמאס.

"לארה"ב יש יותר אמון בתהליך הדמוקרטי. תוצאות הבחירות היו מסובכות, ואולי לא אהבנו אותן. אבל אין לנו מדיניות, שקוראת לקיים בחירות רק אם ארה"ב מסכימה עם מי שנבחר. זה תהליך ממושך של הבנה בין הפלגים בשטחים הפלשתיניים, והדעות הרבות בין הפלשתינאים על היחס לישראל ולפתרון שתי המדינות (...) איני מתחרטת שאיפשרנו, או שתמכנו בחופש בחירה לפלשתינאים. אבל עם הבחירה באה אחריות, ומה שאמרנו מאז הבחירות היה שאנו מכירים שהבחירות היו חופשיות והוגנות, אבל בעקבותיהן באה האחריות להקים ממשלה שתוכל למשול, שתיענה לצרכי העם הפלשתיני, שייענו הכי טוב בדרך של שתי מדינות. וכדי להגיע לפתרון של שתי מדינות, צריך להכיר בזכות הצד השני להתקיים".

רייס ביקרה את מדיניות איראן בראיון התייחסה רייס גם להשוואה שערך ח"כ בנימין נתניהו בין היחס הבינלאומי לאיראן לבין מדיניות יו"ס של המערב כלפי הנאצים ב-1938. "אני אוהבת אנלוגיות

סטוריות, אבל לא עד כדי כך", אמרה.

רייס ביקרה את מדיניות איראן, שלדבריה עומדת בניגוד לאינטרסים של ארה"ב ושל הרוצים בשלום במזה"ת. "רואים זאת בתמיכתם בערעור היציבות בעיראק, לרבות העברת טכנולוגיות שהורגות את חיילינו; אנו רואים זאת בלבנון; בשטחים הפלשתיניים. סוריה, לרוע המזל, החליטה להיות גרורה של איראן. וכמובן שאיראן חותרת להשיג טכנולוגיה גרעינית שתוכל להוביל לנשק גרעיני. וזה עם נשיא איראני, שאומר דברים שלעולם אסור לשום נשיא להגיד, שישראל צריכה להימחק".

רייס מנתה פעולות אמריקאיות לבלימת האיומים מכיוון איראן, ובראשן החלטת מועצת הביטחון "שהתקבלה פה אחד וגרמה הלם לאיראנים", שיגור נושאת מטוסים נוספת למפרץ, ופעולות נגד מערכת הבנקאות השקעות באיראן.

האם אנו, הישראלים, יכולים להיות רגועים שעכשיו לא 1938?
"איני יכולה להתייחס לאנלוגיה ההיסטורית, אבל אנו יודעים שאם הקהילה הבינ"ל לא מתאחדת מוקדם מול התנהגות תוקפנית, זה לעולם לא נגמר טוב, ולכן חשוב להתייחס להתנהגות האיראנית עכשיו ולא אחר-כך".

דחלאן הודיע כי אינו מעוניין בתפקיד סגן ראש הממשלה בתוך כך, מוחמד דחלאן, חבר הפרלמנט הפלשתיני, הודיע כי אינו מעוניין בתפקיד סגן ראש הממשלה ויידע בכך את אבו מאזן וצמרת פתח. הוא הוסיף כי המו"מ המדיני נתון בסמכות היו"ר בלבד ותוצאותיו יוצגו למשאל עם. לעומתו, דובר הממשלה, ראזי חמד, אמר כי ממשלת האחדות שתוקם תהיה מוכנה לדיאלוג עם האמריקאים בתנאים מסוימים. לדבריו, על הממשל לשנות עמדתו כלפי הפלשתינאים ולפעול בחיוב עם ממשלת האחדות.

המלחמה רדפה אחרי

תמיד אזכור את 13 באוגוסט 2006 כאחד הימים המאושרים בחיי. ביום ההוא, אחרי 47 ימי המתנה, ארבעה ימים בלבד לפני תחילת שנת הלימודים באוניברסיטת קולומביה שהעניקה לי מלגה מלאה - קיבלתי ויזה לארה"ב.

לא רק שאזכה להגשים את חלומי ללמוד בארה"ב, אולי אוכל למצוא גם שלווה. אני עיראקי, ואף שאני אוהב את ארצי, הייתי חייב לצאת ממנה. חשבתי ש-13 שעות הטיסה והאוקיינוסים שאחצה ירחיקו אותי מהטרגדיה שפקדה את ארצי. אך כבר ביומי הראשון בניו יורק הבנתי שלמעשה לא עזבתי את המלחמה, היא רדפה אחרי עד לכאן, ומאז אני נאלץ להיאבק בה מדי יום.

בכל פעם ששוחחתי עם מישהו נתקלתי באותן תגובות. חלק מהאנשים נאלמו דום לרגע ואז אמרו: "וואו, כמה מעניין. אז מה דעתך על המצב?" ולסיום, השאלה הבלתי נמנעת: "אתה חושב שאנחנו צריכים לצאת משם?"

באוניברסיטה, כשכולם יצרו קשרים חברתיים, מצאתי את עצמי מסביר את האלימות הקנאית ומנמק מה יקרה, לדעתי, אם הכוחות האמריקאיים ייסוגו מעיראק. השאלה הזאת הציקה לי יותר מכל. בעיני, רק שר ההגנה אמור לעסוק בה. האם אנשים פה מרשים לעצמם לשאול אותה מפני שהם הצביעו בעבור הממשל הנוכחי ולכן חשים אחריות כלפי המדיניות שלו? החלטתי להניח שזו הסיבה, והדבר עודד אותי. במהרה, החלה להציק לי שאלה נוספת. היא הופנתה אלי בעיקר על ידי ערבים או מוסלמים שפגשתי. "מי עומד מאחורי הרציחות?" שאלו אותי. "רוב הרציחות מבוצעות על ידי העיראקים עצמם, שיעים וסונים כאחד. ראיתי במו עיני", אמרתי. תשובותי לא סיפקו אותם, רובם האשימו את אמריקה בכל. גם אני חושב שהצבא האמריקאי הוא חלק מהבעיה, אבל המיליציות העיראקיות הן שאחראיות כיום למרבית הרציחות.

יפתי מלהסביר לכל מי שפגשתי את מורכבות המצב בעיראק, ואחרי ון מה כבר לא נהניתי לפגוש אנשים חדשים. הפסקתי ללכת למפגשים

חברתיים באוניברסיטה. השתוקקתי לנהל שיחות בנושאים אחרים, אבל זה קרה רק לעתים נדירות. היום אני מבין שאין לי אפשרות להיפטר מהמרירות שאני חש כלפי המלחמה הזאת. היא נהפכה לחלק ממני. ערב אחד פתחתי את המחשב וקראתי את הודעות הדוא"ל שלי. ההודעה הראשונה שפתחתי היתה מעיראק. נתבשרתי על מותו של חבר קרוב שלי, שנהרג בפיצוץ מכונית בבגדאד. בכיתי כמעט כל הלילה.

כמה ימים לאחר מכן מחקתי את כתובת הדוא"ל שלו מספר הכתובות שלי. כעבור חודש, קיבלתי שיחת טלפון בשעת בוקר מוקדמת. הקול בצדו השני של הקו בישר לי שחבר טוב אחר, עיתונאי, נהרג במהלך סיקור עיתונאי בבגדאד. התאבלתי לבד בדירתי.

בשני הלילות הראשונים בניו יורק ישנתי מצוין, שינה נטולת חלומות. אני מאמין שזה היה בגלל היעפת. מאז היו לילותי בעיר רצופים סיוטים. פעם חלמתי שאני עומד בפאלוג'ה, בראש חומה גבוהה שמפרידה בין החיילים האמריקאים למורדים ושני הצדדים מנסים לירות בי. פעם אחרת חלמתי שהצבא העיראקי חטף אותי. בחלום אחר אני נוסע בבגדאד ומגלה שכל רחובותיה ריקים ונותרו בה רק בתים ללא גגות.

בכל פעם שאני מתעורר בניו יורק, אני חש שלוה, אבל היא לא נמשכת זמן רב. אני יודע שבשלב מסוים במשך היום איאלץ לתת הרצאה נוספת בנוגע למלחמה.

ללא קשר לדעותי על המלחמה, למספר חברי שעוד ייהרגו, למי הורג את מי - כל עוד המלחמה משתוללת, איאלץ לחיות עם הסיוטים שהיא מעוררת בי ולהיאבק בהם ממרחק אלפי קילומטרים.

הכותב, חבר לשעבר ב-(Institute for War and Peace Reporting) (IWPR), הוא סטודנט לתואר שני בחוג לעיתונאות באוניברסיטת קולומביה

כך יורדים מההר

יוסף סידר, שזכה בפרס הבימוי של פסטיבל ברלין על סרטו "בופור",
אומר שאינו מופתע מרצף הפרסים של הסרטים המקומיים בחודש
האחרון

בבוקר שאחרי זכייתו בפרס דוב הכסף לבמאי הטוב ביותר בפסטיבל
הסרטים של ברלין, השמחה בקולו של במאי הסרט "בופור", יוסף סידר,
מחפה על העייפות. "ישנתי מעט מאוד בלילה", הוא מצהיר, וההתרגשות
עדיין ניכרת בקולו.

הוא שוהה בשדה התעופה שנפלד בברלין, ממתין עם שחקני הסרט
שהתלוו אליו לפסטיבל היוקרתי - אושרי כהן, אוהד קנולר, איתי טיראן
ואלי אלטוניו - לטיסה שתחזיר אותם לישראל. הבמאי הישראלי הראשון
שזכה בפרס דוב הכסף מדגיש כי ההערכה שהפגין חבר השופטים
ל"בופור" מגיעה לא רק לו, אלא לכל הצוות שעבד אתו.

"זה סרט שהיה קשה לעשות אותו", הוא אומר. "בזמן הצילומים ישנו
יחד במקום המרוחק שבו התקיימו הצילומים, ולמעשה נהפכנו למשפחה
קטנה. האפשרות להביא את המשפחה הזאת לכאן ולתת לה לזכות
בהערכה המגיעה לה - זה דבר מאוד משמח בשבילי".

רצף הפרסים שזכו בהם יוצרי קולנוע ישראלים בחודש האחרון לא
מפתיע את סידר. "אדמה משוגעת" בבימוי דרור שאול ו"ביטחוניים"
בבימוי שמעון דותן זכו בפרסים בפסטיבל סאנדנס, ולצד "בופור" הוענקו
בברלין פרסים גם לסרטו של איתן פוקס "הבועה" ול"אדמה משוגעת".
סידר אומר שנעשים בישראל הרבה סרטים טובים שלא זוכים בפרסים,
וכי הסמיכות במתן הפרסים האחרונים אינה אלא צירוף מקרים. "נעשים
בארץ סרטים מדהימים", הוא אומר, "כמה מהם מקבלים פרסים וכמה
מהם לא, וזה לא בהכרח מעיד על האיכות".

ואולם, סידר מסכים עם האמירות שנשמעו בתעשיית הקולנוע המקומית
בשבועות האחרונים. "הקולנוע הישראלי הפך להיות בריא, הוא הפך
נעשייה שיש בה גיוון, וגיוון זה דבר שמייצר איכות", הוא גורס.
בופור" מייצג היטב את הגיוון הזה. הסרט מביא את סיפורה של חבורת

לוחמים ישראלים שאישה את המוצב הלבנוני בימיו האחרונים עד הנסיגה ממנו והשמדתו בידי צה"ל. שלא כמו סרטי מלחמה אחרים שנעשו כאן, העלילה אינה מוצגת מזווית פטריוטית והחוויה אינה הירואית. הסרט, המבוסס על ספרו של רון לשם "אם יש גן עדן", מתמקד בשגרת חייהם של החיילים במוצב, בפחד שלהם מן ההפגזות התכופות, ובתסכול המלווה את חוסר יכולתם להתגונן.

בדברי התודה שנשא בטקס חלוקת הפרסים במוצאי שבת, סידר לא חשש לפנות למנהיגי ישראל ולהדגיש בכך את המסר של "בופור". "הסרט מספר כיצד מלחמות מסתיימות, איך מורידים את הדגל, איך עוזבים את ההר וחוזרים הביתה, והוא מספר גם על פחד", אמר. "אני מאחל לנו שלמנהיגים שלנו יהיה פחד ממלחמות, ושהם גם יידעו כיצד לסיים אותן".

נחמן אינגבר, יו"ר הוועדה המקצועית המייעצת בקרן רבינוביץ', שתמכה בסרט, מסביר כי ההחלטה לתמוך ב"בופור" התקבלה בזכות הקונצפציה הייחודית של הסרט. "הקונצפט של הצגת צבא, ועוד צבא שנחשב צבא מנצח, כמטווח ברווזים, לצד הבחירה להתמקד בפסיוויות של החיילים ובהתמודדות שלהם עם הפחד - זה מיוחד ונדיר גם בקולנוע העולמי", הוא אומר.

אינגבר מציין עוד כי הסרט מתכתב עם סרטים ישראליים קודמים שעסקו בחוויה הגברית. "כאן בולטת היעדרותן המוחלטת של נשים, והגבריות היא לא של פעולה. יש אמנם התפרצות אחת של המפקד שמתקומם 'למה נותנים לנו לפעול', אבל מלבד זה ההצגה היא של גבריות פסיווית, של חוסר אונים, של ספיגה. וגם ההחלטה שלא לעסוק בכיבוש הבופור, אלא בנסיגה, בפיצוץ המוצב - גם זו אמירה משמעותית".

הוא מעריך כי השופטים בברלין התרשמו מ"בופור" בזכות הדרך המקורית שבה הוא מציג את המלחמה, ובזכות בחירתו להתמקד בעולמם של אנשים מאוד צעירים ותמימים.

זאת, אומר אינגבר, "אני בטוח שהיו שיקולים נוספים, כמו למשל הקטואליות של הסרט בעקבות מלחמת לבנון השנייה, והאמירה

פוליטית שלו: הסרט מציג ישראל נסוגה, ולא כובשת, ויכול להיות שגם זה שיקול שהשפיע."

ואולם, האם גם בישראל, שבה יעלה הסרט לאקרנים בעוד שבועיים וחצי, יקבלו בהבנה סרט שמציג צבא מפוחד, חסר אונים ופסיווי? "אומרים שכל מלחמה יוצרת שידוד מערכות, והמלחמה האחרונה הביאה לשידוד מערכות קיצוני ביותר", טוען אינגבר. "אני מאמין שדרך הסרט הזה אנשים יתקרבו לעצמם, למה שהם הרגישו שם ולשינוי שהמלחמה הזאת חוללה בהם. לנוכח מה שקרה במלחמה האחרונה - האמירה של 'בופור' כמעט מתבקשת".

איזה צורר נפלא!

על סרטו של דני לוי, "הפיהרר שלי", ועל היטלר כקורבן

באולם בית קולנוע ברחובה הראשי של פרנקפורט ראיתי בשבוע שעבר את אדולף היטלר נולד מחדש כדמות מעוררת חמלה ואהדה. זה קורה בסרטו של הבימאי היהודי-הגרמני דני לוי, "הפיהרר שלי" - האמת האמיתית ביותר על אדולף היטלר". הסרט מפגיש בדמדומי הרייך השלישי בין הפיהרר לאדולף גרינבאום היהודי, שחקן ופרופסור לדרמטורגיה הנשלף על ידי יוזף גבלס ממחנה הריכוז זקסנהאוזן כדי להחיות באדולף האחר, לקראת נאום גורלי בברלין, את חדות המנהיג הגדול, את ששון המחוות המהפנטות. בשבועיים הראשונים להקרנתו צפו ב"פיהרר שלי" חצי מיליון צופים בגרמניה, ואף שעורר גם ביקורת נוקבת, הוא התקבל בקרב האליטות הגרמניות כלגיטימי.

"הפיהרר שלי" הוא אחד מכמה סרטים שיצאו לאקרנים בשנים האחרונות, המספרים את סיפור העבר הגרמני מנקודת מבט המבחינה בין הנאצים לבין הגרמנים, ומציגים את הראשונים באור סלחני ואת האחרונים כקורבנות. קדמו לו "הימים האחרונים של סופי שול" ו"הנפילה", אחד הסרטים המצליחים ביותר בתולדות הקולנוע הגרמני, ששירטט באמפתיה את נפילת הנאציזם. לצדם הציגו באחרונה טקסטים רבים - סרטי טלוויזיה, סרטים דוקומנטריים, רומאנים למבוגרים וספרים לילדים - את הגרמנים כקורבן העיקרי, לעתים הבלעדי, של הרייך השלישי.

הנרטיב הזה החל להיבנות לא בשנים האחרונות, לאחר איחודה של גרמניה, אלא הרבה קודם לכן, מיד לאחר מלחמת העולם השנייה. סיפור-העל של הגרמני כקורבן נבנה למן ראשית ימיה של הרפובליקה הפדרלית באמצעות יצירת ניגוד בין הגרמנים לנאצים ולפסוודו-נאצים - כל אותם גרמנים טובים שרק נראו נאצים, אבל במסתרי לבם התנגדו למשטר. הוא ה עבר שהציג את הנאצים כמי שהשתלטו על גרמניה שלא על דעתם של גרמנים. הגרמנים היו קורבנות הנאציזם ובעיקר היו קורבנותיו של

היטלר - שהודר מן הגרמניות, ותואר כ"אחר" באופן פייסי ומנטאלי:
שחור, קטן, צרחה, דמוני.

סרטו של לוי מוסיף נדבך, מוקצן במיוחד, לסיפור-העל הזה: לאחר שהוצגו הגרמנים כקורבנותיו של היטלר והנאציזם, ולאחר שלאחרונה הוצגו גם הנאצים כקורבנות הנאציזם, מתאר עתה "הפיהרר שלי" גם את היטלר כקורבן הנאציזם. משום כך, ואולי גם מפני שהסרט מתיימר להיות סאטירה בוטה, מתמצתת יצירתו יותר מכל קודמותיה באופן גס ושקוף את הסיפור שבחרו הגרמנים לספר לעצמם על הרייך השלישי והשוואה.

הסרט של לוי מציג את הנאצים בסלחנות, כאנשים נלעגים ומשעשעים, בלתי מאיימים. הנאציזם כולו הוא סלפסטיק, שרשרת של תאוונות קומיות, של כסילות, להבדיל מרשעות, המעוררת בהכרח אמפתיה. לוי אינו הראשון המציג את הצד הקומי כביכול של הנאצים; "החיים יפים", סרטו זוכה האוסקר של רוברטו בניני, כבר עשה זאת לפניו. אלא שבסרט של לוי ההתבדחות משתלטת על כל הסיפור ואינה מותירה מקום לכל נקודת מבט אחרת. היא מטיפה לצופה שאחרי ככלות הכל ראוי להתייחס לימים ההם במידה של סלחנות, ואפילו של בדחנות.

"הפיהרר שלי" מתיימר להציג את הפסיכולוגיה של היטלר, לא את מעשיו (להם יש רמיזות קלות בסרט). הוא גם אינו מקשר בין היטלר לבין מה שקורה בחוץ. יועציו של היטלר, לדוגמה, מקפידים להסתיר ממנו את ההרס שנגרם לברלין, ולפני הסיוור המתוכנן בעיר הם מבקשים לקומם מחדש את חזיתות הבתים כדי שלא יגלה את האמת על מוראות המלחמה. היטלר עצמו אינו אלא בובה ביד הסובבים אותו, בעיקר גבלס, שאליו חובר אדולף היהודי כדי להציל את אדולף הגרמני מהתרסקות נפשית.

לוי מציג את היטלר כילד מוכה שאביו התעלל בו, וכמי שהרצון להשמדת העם היהודי נולד בילדותו המוכה. לקול רשרוש שקיות הפופקורן של קהל מפציר לוי בצופים להביט בו, בהיטלר המסכן כל כך, אל מול זונו המתקרב. סדרה של סצנות מציגה את היטלר כחובב כלבים ואוהב

ילדים, מחפש חום ונכנס למיטה יחד עם אדולף היהודי ואשתו; בתולי שאינו מצליח להתנות אהבים עם אווה בראון; שובב המנסה, כשהוא משיט ספינה באמבט מוקצף, לחוות משהו מילדות שלא זכה לה; נדיב, שאינו מהסס להפקיד את גורלו ביד פרופסור יהודי המובא אליו ממחנה ריכוז (המוצג כמחנה של עבודות כפייה, בלי לרמוז כמעט לזוועות המתרחשות בו). איזה צורר נפלא! אי משם, למד הצופה, הופיעה כת קטנה - ומבדחת להפליא, כבר אמרנו - והשתלטה על ארמון פלאים, ואי משם היא מנהלת מלחמה אבודה. יש במלחמה הזאת נאצים ויש בה יהודים. אך אין בה גרמנים, ואין בה השמדה, ואין בה כבשנים (מקלחות דווקא יש בה, אך כאשר מסובבים בהן את הברז, קולחים מהן מים טהורים וזכים, מחיי נפש).

הפרופסור אדולף גרינבאום, המומחה הגדול לדרמטורגיה, מתגלה כיסוד השראתו של יוזף גבלס; כלומר, לוי רומז לנו ששורשי הנאציזם נמצאים ביהודים. הנאצים נדרשים לשירותיו של גרינבאום מפני שהוא, היהודי, ורק הוא, יכול לברוא מחדש את הפיהרר. וגרינבאום אכן מיטיב לעשות כן: ללחוץ בנפשו הרגישה של היטלר על אותן נקודות נסתרות שיקוממו מחדש את הנואם הגדול, משלהב ההמונים, למאמץ אחרון. בסצינת הסיום של הסרט מאבד היטלר את קולו ואינו יכול לנאום לפני הקהל הממלא את הכיכר. מי נואם במקומו את נאום המוטיווציה הנלהב? - אדולף היהודי, כמובן, תמונת הראי של אדולף הגרמני. היטלר נברא כאן מחדש - כגולם שנוצר בהשראת יהודי ויכול לקום לתחייה רק בהבל פיו של יהודי, ומכאן למד הצופה במובלע שהיטלר הוא אשמת היהודים, וממילא אינו יכול להיות אשמת הגרמנים, שאינם קיימים בסרט אלא כסטטיסטים.

סרטו האלמותי של צ'רלי צ'פלין, "הדיקטטור הגדול" (שעלה לראשונה לאקרנים ב-1940), נמצא, כמובן, ברקע סרטו של לוי. יחי ההבדל הקטן. רגע השיא של "הדיקטטור הגדול" הוא הרגע שבו צ'פלין יוצא כביכול מן זרט אל החיים ומן הסרט אל מטא-סרט. את דמותו של היהודי העולה אום מחליפה דמות מהחיים, דמותו של צ'רלי צ'פלין, "האמיתי",

שאומרת לצופים, עד כאן, זה לא משחק, זה אמיתי, הנאציזם הוא דבר אמיתי, והוא מסוכן. נאומו החריף של צ'פלין נגד גרמניה הנאצית ובעד העולם הדמוקרטי הוא בדיעבד אחד מתמרורי האזהרה החשובים שהורמו נגד הנאציזם ערב מלחמת העולם השנייה. סרטו של לוי רצה ודאי ליצור אלוזיה לסצינה המהוללת הזאת, אבל עושה בדיוק את ההפך. לוי מטיף לצופיו: הכל משחק, היטלר אינו אלא שחקן בדרמה פסיכולוגיסטית, ומי שמלמד אותו לשחק טוב כל כך אינו אלא אדולף היהודי.

בניגוד ל"דיקטטור הגדול", אדולף גרינבאום אינו יוצא ממסגרת הסרט, אלא נושא מתחת לדוכן את נאומו של אדולף הנאצי שאיבד את קולו. הוא נושא את הנאום הנאצי בלהט ובהצלחה לפני הכיכר הצפופה. רק בסופה של הסצינה הזאת (בתפנית שאין לה הצדקה פנימית) הוא משנה את נאומו ואומר כמה מלים נגד הנאציזם, נאום שאינו מגיע לסופו. האלוזיה ל"דיקטטור הגדול" אינה מצילה את הסרט מן הקלון שבו, מפני שאין בה אמירה נגד הנאציזם ונגד זוועותיו, אלא אישור להתכחשות המתמשכת של הגרמנים לאחריות לשואה ולזוועותיה. אלמלא היה "הפיהרר שלי" חוליה אחרונה בשרשרת מטרידה, אלמלא קדמו לו שורה ארוכה של יצירות גרמניות שגם בהן היטשטשה דמותם של הנאצים בגבול הדק שבין האקסצנטרי לפאתטי, שגם אליהן נסחף קהל צופים גרמני גדול, סקרן, שרימה עצמו לחשוב שהוא מתמודד עם התקופה הנאצית, לומד על התקופה הנאצית, אבל למעשה אינו מתחיל אפילו להתעמת אתה - אלמלא כל זה, אפשר היה לראות בסרט של דני לוי תאונה תרבותית. מה עבר בראשו כשרקח את היצירה הזאת? אולי רצה באמצעות חדירה כביכול למעמקים פסיכולוגיים ליצור עוד יצירת מופת כמו "הדיקטטור הגדול". אולי פשוט התאמץ להתאים את יצירתו לנרטיב הגרמני ולהחניף לו. כך או אחרת, מוטב היה אלמלא עלה הסרט מעורר הקבס הזה אל האקרנים.

זופר מרטין ולזר, בתשובה לשאלה של השבועון "ניוזוויק" בדבר הנאום ודע שלו בכנסיית פאול, קבע שאי אפשר להכתיב לגרמנים איך עליהם

לטפל בחרפת ארצם. ה"פיהרר שלי" הוא תמרור אזהרה והוכחה לכך שלקורבנות הגרמנים יש לא רק הזכות, אלא גם החובה, להתערב באופן שבו בוחרים הגרמנים לספר לעצמם על עברם, שאם לא כן עלול העבר המזוויע הזה להיעלם במצולות השיכחה ולהימחק כלא היה.

השואה בעיני הנכדים

"אני לומד גרמנית" של דניס לאשו הצרפתי מבקש לספר את סיפורם

של הגרמנים בשואה

אני לומד גרמנית, מאת דניס לאשו, תירגמה מצרפתית רמה איילון,

זמורה, ביתן, 2007, 189 עמודים

השואה אינה מניחה לנו, ומעידים על כך אלפי ספרי הזיכרונות הנכתבים על ידי העדים האחרונים, שהיו ילדים באותה תקופה. הקוראים מגלים עניין גם בתיעוד, ואביא רק את הנעשה בצרפת. בפאריס מתחילים לצאת לאור כרכי הארכיון של גטו ורשה שנאסף ביוזמת ההיסטוריון עמנואל רינגלבלום, והם מעוררים עניין רב. תערוכה על כך מוצגת גם ברשות הזיכרון לשואה ("ממוריאל דה לה שואה"). אותו מוסד ממשיך לפרסם את כתב העת הוותיק ורב הזכויות על ההיסטוריה של השואה, שהקדיש את גיליונו האחרון, בעריכת ד"ר משה יצחקי, לסקירת השואה בספרות העברית. אך גם הספרות הצרפתית מסרבת להניח לסוגיה שפעם סברו כי רק השתיקה יאה לה. אי אפשר שלא להזכיר את ההצלחה האדירה והפרסים שזכה בהם ספרו של ג'ונתן ליטל, "נוטות החסד", שבו הוא מבקש לתאר את השמדת היהודים מנקודת מבטו של גרמני, קצין ס"ס. ספרו של דניס לאשו, "אני לומד גרמנית", הופיע בצרפת כבר ב-1998 והוא רחוק מן היומרה של ליטל, אך גם הוא מבקש לספר את סיפורם של הגרמנים. לאשו צנוע ומשכנע יותר: הוא אינו מעז לחדור למוחם של התליינים, עניינו בהשפעותיה הרחוקות של השואה, הפוגעת גם בשילשים ובריבעים. הביולוגיה האכזרית קובעת שנושאי הזיכרון הישיר, בין שהיו קורבנות או מבצעי הזוועות, הולכים ונעלמים. אנו נותרים עם תגובותיהם של הבנים והנכדים, דור שני ושלישי לשואה.

בתחילת הספר, הגיבור ארנסט וומל הוא ילד בבית ספר יסודי הסובל מחריגותו. הוריו הם גרמנים שעזבו את גרמניה מתוך מיאוס, היגרו לפאריס, והם מגדלים את ילדיהם כצרפתים. הילד שואל, וגם הקורא הה עמו, מדוע ניתנו לילדים שנולדו בצרפת שמות גרמניים מובהקים, וסגירים מיד את שונותם. שם משפחה גרמני בצרפת יכול להצביע על

מוצא אלזאסי ואינו מעורר תשומת לב מיוחדת. אך מדוע ארנסט ומקס, שמו של האח, ולא שמות צרפתיים רגילים שהיו מקלים על הילדים? שם פרטי אינו דבר של מה בכך, והוא יכול להטביע בילד חותם של זרות. יעידו על כך בקונטקסט שלנו שמות "גלותיים" כמו זלמן או ירחמיאל בכיתה של צברים נושאי שמות עבריים לתפארת.

מלבד תמיהה זו, כל פרקי ילדותו של ארנסט, המסופרים בגוף ראשון אך גם בגוף שלישי, ולעתים מפיו של האח מקס, משכנעים מאוד ברעננותם. אלה סצינות קצרות וכתובות היטב, המזכירות לנו שהמחבר דניס לאשו הוא מחזאי. פרקים אלה מעלים על הדעת את כתיבתו של ז'יל רנאר בספרו "פרנסואה ראש גזר", ואין בהם שמץ סנטימנטליות. הילדות היא מסע בדרך חתחתים, בין בני משפחה אטומים וחברת ילדים אכזרית. אף על פי שהמשפחה מתכחשת לגרמניותה, ואולי דווקא משום כך, מגלה הילד ארנסט עניין רב בשפה שלא מדברים בביתו. הוא מתחיל ללמוד גרמנית בבית הספר ומצטיין בכך. מכאן הדרך לחילופי תלמידים בין בתי ספר תיכוניים איננה רחוקה: ארנסט נוסע להתארח אצל משפחה גרמנית, שבנה רולף לומד צרפתית. רולף יבוא אחר כך לביתו של ארנסט. עם הידיד הגרמני חווה ארנסט את חוויותיו המיניות הראשונות. גם בפרקי ההתבגרות מצליח לאשו לעורר בנו הזדהות עם גיבורו. ארנסט מגלה את גרמניה ומתחיל לשאול שאלות. מי היה סבו, שאביו ניתק כל קשר עמו, מה הוא עשה בזמן המלחמה? מה עשה סבו של רולף? הוא מתוודע לפטר, דודו של רולף, שניתק אף הוא את קשריו עם אביו שלו, והוא חי בשולי החברה כהומוסקסואל אקסצנטרי. ויש גם נקודה ישראלית: בן זוגו של פטר הוא יהודי בשם ארט, העוזב אותו כדי לנסוע לתל-אביב.

ארנסט המתבגר מבקש תשובות מהוריו ומהוריו של רולף, שלביתם הוא חוזר בחופשותיו. הוא מבקר בדכאו ותוהה אם יהיה לו אומץ לבקר גם באושוויץ. ארנסט מתחיל להבין כיצד משפיע העבר המודחק על ההווה, היחסים הסבוכים בין אבות לבנים, בין גברים לנשים.

חלקו האחרון של הספר מקרב אותנו לזמן חיבורו של הספר, שנות התשעים של המאה שעברה. ארנסט הוא בן שלושים והיה לבן זוגו של פטר. הם נוסעים יחד לבאלי. סיום הספר מאכזב מעט. המבט הרענן של הילד ושל הנער מתחלף בראייה סטריאוטיפית. אינדונזיה מתוארת מבעד לעיני התייר המערבי השבע, המחפש פיסת גן עדן שעדיין לא נגלתה לאנשי מערב אחרים. התנהגות הדמויות צפויה: פטר הוא בעל מודעת אקולוגית, ארנסט לועג לו על צביעותו. פטר רגיש גם לסבלם של הפלשתינאים. ארנסט מוכיח לו שהדמוניזציה של ישראל היא דרך להתנקות מאשמת השואה. בפרק האחרון ארנסט עומד לחלק בינו לבין אחיו את הרכוש שהוריש להם סבם הנאצי, אחרי שאביהם מסרב לקבל את הירושה הזאת. מה שהחל כתיאור מקורי של בעיית הזהות הגרמנית נגמר בקבלת רכושו של הסב הגרמני.

מדינה בפור

אתה חולף ברחבי הארץ ומכל עבר מציעים לך פינוקים. מכוניות חדשות מוצגות כ"מפנקות". חופשות בחוץ לארץ "מפנקות", אבל גם אם ננפוש בצימר בגליל או במלון באילת, מבטיחים לנו מגוון "פינוקים". דגני בוקר מפנקים כמו מסז'ים הוליסטיים, וקמינים מפנקים את יושבי הבתים המוסקים בעץ לא פחות מאשר תנורי החשמל בחדרי האמבטיה. אופציות חדשניות במכשירי הטלפון הסלולריים שלנו נועדו לפנק אותנו בנאמנות וכך גם כל מיני תוספות שקבלנים מנסים לשכנע את לקוחותיהם להוסיף בעת רכישת הדירה. חימום המושבים במכונית, ארוחות שמגיעות באמצעות שליחים, פיצה בלילה קר מידי של שליח קשה יום וסוף שבוע בפראג - הכל פינוק. ובכלל, מכל עבר אומרים הקולות לתושבי הארץ: "פנק/פנקי את עצמך".

אין ספק שמדובר בתופעה מתחום הנפש הלאומית, והיא ניכרת גם בביטויים אחרים שפשטו בקרבנו. כפי שהקריאות להתפנק והפיתויים האמורים לפנק אותנו תוקפים אותנו מכל עבר, כך פשטה בארץ הנטייה המשונה "לחבק". ראש הממשלה "מחבק" את הרמטכ"ל המתפטר. שר הביטחון "מחבק" את חיילי צה"ל שלחמו בלבנון. מכל עבר נשמעים בעלי שררה דורסניים המצהירים שהם "מחבקים" את הכפופים להם, קורבנותיהם בתחתית הפירמידה התלולה שהם עומדים בראשה. למעשה מדובר בטקס מילולי, ועיקר העניין הוא הצהרת ה"חיבוק", שיש בו אותה מעורבות רגשית כנה שיש לחתיכת סבון ש"מפנקת" אותנו בספא או לרטט "המפנק" של הטלפון הסלולרי המונח לצדנו.

בין המחובקים ביותר בחברה הישראלית אפשר למנות את מתנחלי עזה המפונים. אלו שפוננו "בנחישות וברגישות" (או להפך) שמעו השכם והערב שהם "מחובקים" בידי כמעט כל גורם רשמי מהממשלה על משרדיה השונים ועד לצה"ל ולמשטרה. מפגן לאומי ענק של "חיבוקים" בהבל פה. באירוניה פרועה, אותם "מחובקים" שפוננו מרצועת עזה יכולים למצוא עצמם היום בעוד גירסה של רכות פוכית ישראלית משונה. אם הם שבים להם בבתים חדשים ליד ירושלים או לא רחוק מרצועת עזה הרי

הם חיים באזורים המכונים "עוטף ירושלים" ו"עוטף עזה". מה בדיוק עוטף את עזה וירושלים? היכן הם המקומות המכונים בשמות הצבאיים-הריפודיים הללו? זאת אין איש יודע. לא רק אנשי הצבא והביטחון אלא גם התקשורת הישראלית מכנים כך את האזורים המעורפלים הללו. "עורף ירושלים" ו"עוטף עזה" מגוחכים במיוחד אם משווים ביניהם. הראשון "עוטף" דבר יקר ורצוי - בירת העם היהודי, והשני "עוטף" מקור לרקטות, פצצות מרגמה ועוד מיני צרות. אין זה חשוב: העיקר ה"עטיפה", מין חיבוק גיאוגרפי רך, אפילו מפנק, פעם מבפנים, פעם מבחוץ.

גם מבט חטוף אל שפות זרות מראה כי העברית העכשווית הרחיקה לכת מאוד בשימוש הרחב והכוללני שלה ב"לפנק". די להביט באנגלית, שם המונח "spoil to" נקשר לקלקול, לשלל ולנוזק. באנגלית, ילד מפונק באורח קיצוני ייקרא rotten spoilt, כלומר מפונק-מקולקל עד רקב. מונח אנגלי אחר, חיובי בהחלט, לפינוק הוא "pamper to", הנושא עמו מטען של רוך ואפילו רכרוכיות, יסוד שמקומו בעולם התינוקות והילדים. לא פלא שחברת חיתולים גדולה בחרה דווקא במלה הזאת כשם למוצריה. גם בספרדית, המושג ל"פינוק" מתקשר מיד לילדות ולגיל הרך, אפילו במטענו הצלילי. משהו קרה לדוברי העברית. אתוס החספוס, הישירות וההיחשפות לסביבה ולטבע פינה את מקומו לצורך בסיסי בריפוד, בעטיפה מגוננת, בחיבוק מנחם. לדעתי, אין מדובר רק בנהייה אחר מנעמי הבורגנות אלא בחרדה קיומית ובעייפות עמוקה, שהלשון מתעדת והפרסומאים בשוק ובממשלה מנצלים ברצון.

שריעה יהודית, אלקראן עברי

הלשון הערבית של הטקסטים היהודיים מימי הביניים היתה לשון מיוחדת, אף כי בדרך כלל לא שינתה העברית את פניה של הערבית באופן מכריע. על מילונו החדש של יהושע בלאו, הפותח שער לאחת התרבויות המפוארות בתולדותינו

מילון טקסטים ערביים-יהודיים מימי הביניים, מאת יהושע בלאו, הוצאת האקדמיה ללשון העברית והאקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, ירושלים תשס"ה, 780 + VIII + לד עמודים

מילונו הערבי-הצרפתי הנודע של ריינהרט דוזי, המבוסס על טקסטים ערביים ספרדיים וצפון-אפריקאיים מימי הביניים, ראה אור לפני למעלה ממאה שנה, ונחשב לאחד ההישגים המעולים של המילונות הערבית. הישג מקביל מציג המילון החדש של יהושע בלאו, המבוסס על טקסטים ערביים-יהודיים המושרשים בהוויה המזרחית בעיקר. כאלה הם כתבי רב סעדיה גאון, בעל התרגום הערבי למקרא המשמש בעדת תימן, וכן חיבוריו השיטתיים הראשוניים בתחומים המגוונים של ההגות היהודית, הבלשנות העברית וחוקי ההלכה, וכך גם בחיבוריו של הרמב"ם הנערץ שפעל במזרח בעיקר, אף כי נולד בקורדובה. בכתביהם של גדולי ישראל אלה הגיעה התרבות היהודית בארצות הדוברות ערבית לאחד משיאה, והערבית שהיתה לשונה של התרבות המפוארת הזאת לצד העברית, היא לשוןן של רבות מיצירות הספרות.

לשון הטקסטים היהודיים הכתובים ערבית היא "ערבית בינונית" מסוג מיוחד, ונשתמרו בה גם יסודות ערביים מן התקופה שהלשון היתה מוגבלת לחצי האי ערב, אלה היסודות הקלאסיים, ולצדם משמשים גם יסודות בתר-קלאסיים, מימי הביניים. כך למשל המלה "סומאר", שפירושה "קנה סוף" ונחשבה מלה מצרית בתר-קלאסית, אינה אלא מלה קלאסית המשמשת גם בערבית היהודית. עצם תפוצתה הרחבה של מלה גם בערבית-היהודית כבר מלמדת על שורשיה הקדומים. מלה זאת חיותיה הרבות מוצגות במילון בצורה מאירת עיניים, בשפע של גמות קולעות מן הספרות ובלוויית תרגום עברי מעולה. מבנה הערכים

ברור ושקוף, ולאות הערבית של מלת הערך ולאות הלטינית של התרגום האנגלי, נוספות גם הערבית-היהודית והעברית, כל אחת באות עברית בעלת גופן מיוחד. בסך הכל יש במילון 9,000 ערכים בערך.

כיצד אימצה ספרות ישראל את הלשון הזרה הזאת כלשון התרבות שלה? כאשר המיר עזרא הסופר את הכתב העברי הקדום בכתב ארמי-אשורי, שממנו צמח ברבות הימים הכתב שלנו, היתה הארמית הלשון הבין-לאומית רבת היוקרה, והתרבות העברית היתה תרבות שבעל פה בעיקרו של דבר. בני העדה השומרנית, השמרנים, שלא המירו את הכתב העברי הקדום לכתב הארמי, נתכנו על פי המסורת היהודית המובאת בבבלי סנהדרין (כא ע"ב) "הדיוטות" (אנשים פשוטים). ברבות הימים נעשה הכתב לסמל אידיאולוגי, והכתב העברי הקדום שנתייחד לעדה השומרנית היה לסמל של אמונתה ומנהגיה, ואילו הכתב החדש איפיין את העדה היהודית הדינאמית והמתפתחת. זו העדה אשר ברבות הימים פיתחה את תרבות הספר והכתב, ואשר קבעה את האל"ף-בי"ת כאות וסימן לכניסתו של הילד היהודי אל תרבות האומה.

המהפך הגדול בא על היהדות שוב מבחוץ, בשלהי הזמן העתיק ובראשית ימי הביניים, עם זריחתה של תרבות ערב באופק החיים היהודיים. באותו זמן כבר היתה תרבות הכתב והספר מושרשת עמוק ביהדות, והשימוש באל"ף-בי"ת היהודי היה לסמל של תרבות ישראל. קבוצות פורשות שהתנגדו להנהגתם של ראשי הישיבות, ופירשו את התורה והמצוות בדרך מקורית שלהם, השתמשו כנראה אף הן בכתב הערבי כאחד מן הדגלים האידיאולוגיים שהניפו. כך השתמשו הקראים דווקא בתחום הטקסטים העבריים של המקראות והתפילות בתעתיק של אותיות ערביות. באופן דומה נעשה גם המעבר אל הכתב הלטיני של "הטורקים הצעירים", שביקשו להכריז באמצעות הבריחה מן הכתב הערבי על מודרניזציה.

גם בלשונות היהודים משמש הכתב אחד מסימני ההיכר המובהקים של "בותם הייחודית, כך בערבית-היהודית ואחר כך גם בלדינו וביידיש. נבר לכך נועדו כמובן הלשונות הללו לתצרוכת הפנימית של יהודים, והן

משופעות ביסודות עבריים. הנושאים העבריים המיוחדים וכן היסודות הלשוניים העבריים עשו את לשונות היהודים לספר החתום ללא יהודים. מסיבות אלה ואחרות יש לראות את הלשון הערבית של הטקסטים היהודיים מימי הביניים כלשון מיוחדת, אף כי בדרך כלל לא שינתה הלשון העברית את פניה של הערבית באופן מכריע, והשינויים המבניים שבערבית-היהודית לעומת הערבית הימי-ביניימית של הלא-יהודים לא היו גדולים. כיצד בא הדבר לידי ביטוי?

לשונות החוק והשלטון נשאלו ישירות מלשונם של השליטים, קובעי החוק. גם בתקופה הערבית אנו מוצאים עדיין את לשון החוק היוונית-ההלניסטית שנשאלה אל תוך הארמית והמשיכה להתקיים בקרבה בלשון הנוסחאית של כתובות נשים. האיש מתחייב לנהוג כלפי אשתו "כנימוס יהודאין" (על פי הנומוס, החוק, של היהודים), אבל בהסכמים מסחריים בערבית-יהודית כבר ביטאו אותו דבר עצמו בלשון החוק הערבית "שריעה": "כשריעת אליהוד". הערבית ותרבות האיסלאם היו חזקות כדי כך שהשתמשו בהן לציין אף את העניינים המקודשים ביותר של דת ישראל. כך "אלקראן" יכול להתייחס בערבית-היהודית גם אל המקרא היהודי. גם מלים רגילות שוערבו מלשון הפולחן היהודי, כמו הצירוף "פסוקי ההפטרה" שהוטבע במטבע השמני הערבי "פואסיק אלאיפטארה". באופן דומה קיבלו שורשים ערביים משמעות שונה מזו המקובלת בלשון בדרך כלל. כך משמשת "חזאנה" בערבית-היהודית לציין פיוטים ושירים ("חזנות"), אף כי השורש חז"ן בערבית משמעו "אבל".

הערבית, שהחליפה את הלשון הארמית כלשון הדיבור והכתיבה, חדרה בעקבותיה אף אל תוך הפינות המקודשות ביותר של תרבות ישראל: ההלכה היהודית, פרשנות המקרא ואף הדקדוק העברי. כל אלה נכתבו מעתה בערבית בהשראתם של המדע וההשכלה, שהערבית ירשה מן ההלניזם היווני. כנגד העברית והארמית המסורתיות שימשה הערבית תיבה שיש בה משום הרחבת הנושא ופריצת דרך שיטתית מבחינת יתוח הביקורת. בסוג זה של כתיבה נולד לראשונה סדר הגיוני לדיון,

ואישיותו הייחודית של המחבר הובלטה. כך כתב אף הרמב"ם את "ספר המצוות" שלו בערבית, אף כי בסופו של דבר עבר לעברית בבואו לכתוב את חיבורו המסכם בהלכה ובתיאולוגיה, "משנה תורה", שאותו הועיד בין השאר גם ליהודי אירופה חסרי ההשכלה. בחיבורו ההגותי "מורה נבוכים" חזר כמובן לערבית.

מלים שאולות שונות בערבית-היהודית מגלות לעתים קרובות את טביעת אצבעותיה של הארמית, שהיתה נפוצה במזרח בשלהי הזמן העתיק והשפיעה כמובן גם על לשונם של לא יהודים. השאילה יכולה להיות ניכרת על פי המבנה של המלה החדשה. כך למשל, קרן האיל נקראת "סאפור" על פי שיפורה הארמית, ולא דווקא על פי שופר העברית. כך משמשת בתרגומו של רב סעדיה גאון המלה מורג' ולא דווקא נורג' הקלאסית בערבית. המלה מצויה, מלבד בארמית, גם בלהגים הערביים, וסעדיה לא היה צריך כנראה ממש להמציא אותה כדי שתתאים למורג העברית. הצורה הלא תקנית, שכבר חזרה לדיבור ההמוני הערבי במזרח מן הארמית, נכנסה לתרגומו של סעדיה בגלל דמיונה אל המלה העברית מאותו השורש. כך גם המלה "סוריק" ("גפן משובחת"), שסעדיה מתרגם באמצעותה את "שורקה" העברית (בראשית מט, יא), אף כי השורש הערבי המקביל המציין הן את ה"מזרח" והן את ה"צבע האדום", הוא בש' ("משרק") ולא בס'. מחבר יהודי מספרד, שחי כמאה שנה מאוחר יותר, אכן משיג על הגאון, וטוען שהמלה "סוריק" אינה מצויה בערבית, אבל הוא עצמו גם מעלה את האפשרות שהמלה התקבלה ללהג הערבי שהגאון הכיר מלשון התושבים המקומית. ויש כנראה לקבל את דעתו. הפרופסור יהושע בלאו, החורש בשדה הערבית-היהודית במשך למעלה מחמישים שנה, גידל וטיפח שדה מחקר פורה, שהמילון הזה הוא אחד מפירותיו המעולים ביותר. הוא מאפשר להבין טוב יותר את הכתבים הערביים-היהודיים, ביניהם גם מכתביו של משורר עברי גדול כמו יהודה הלוי, ופותח שער לאחת התרבויות המפוארות בתולדותינו.

החלום של כולנו

בציוריה של ענת בצר יש תחושה של אגדה ההופכת ממשית. כבכל אגדה יש בה אימה ואיום, וכדי להגיע אל הסוף הטוב יש לעבור דרכם. "היה היה בית עץ קטן בחיק יער לשפת פלג מים, ובו גרה..." - לכל אחד יש חלום על בית וחוף מבטחים בקצה סיוטי הלילה; בית העץ של ענת בצר נולד אולי מפסל החוץ של רוברט וילסון, המוצב ביער בשוודיה, אך הוא מגיע עמוק הרבה יותר, לרובד ראשוני המשותף לכולנו. בצר מציירת אותו שוב ושוב, בשינויי זווית ההסתכלות, החושך והאור. המחפש לא יוכל להיכנס לבית, אבל המבט מבחוץ הוא חצי נחמה.

האופן הגרפי החד שבו בצר רושמת את מתארי קירות העץ יוצר תחושה של כמעט צילום. לבית יש מכל צד חמש חלונות המחולקים למלבנים פנימיים, דלת וגג, בית עץ צבוע לבן כאור עצמו. האור, הניתן במשורה תיאטרלית, נאחז בקירות הבהירים ובמים. מה יש בבית העץ הזה שהוא מפתה כל כך? בתי עץ אחרים שוכנים על העצים, ומדרגות מובילות אליהם מתוך מבול המים השוצפים לרגליהם ורק הם נותרו כתיבות נח. בציורים ספורים גולשת בצר מהזיה מאופקת אל קולאז' ציורי; כזה הוא בית עץ שאור כסוף ומתכתי כרעל תלוי עליו בצמרת עץ, חושך ואור מעל גדר עץ - אניגמה טעונה, מעיקה, הצופנת סוד נורא. אימה קורנת גם מבתי העץ הניצבים על כלונסאות בשולי היער, כמגדלי שמירה אפלים, כתיבת פנדורה שעדיף להתרחק ממנה. מסביב בוערים השמים בכחול לא-ריאלי. יפה האופן שבצר מעצבת את ביאת האור ביער; את ההבלחה בין הענפים, את האור בקצה היער, שבו נפתח המישור, ומעט האור הנשקף במימי הפלג ומקרין מהם על בית העץ.

זה ציור רומנטי אירופי מובהק, שנוצר דווקא בתל-אביב. יש בו נגיעות מריחוקו הרומנטי של אנסלם קיפר - אותה גרפיות של קירות העץ המופיעה בתפנימיו של קיפר כרקע טעון, איכות האור (או החושך) הדרמטית-המיתולוגית. בצר מתכתבת עם רומנטיות עמוקה וקדומה, זיעה ערגה משותפת. ויש אולי גם משהו מהסוריאליזם של רנה מגריט, ניורי היום-הלילה שלו, שבהם היום והלילה שוכנים באותו הציור. בתי

העיר כבר שייכים ללילה והשמים עדיין ליום, וכך נברא יום שאיננו יום ואיננו לילה.

התלייה של התערוכה מתחילה סמיכה ואפילה, ואז, מעבר לסיבוב המפורסם של ג'ולי מ' היא נפתחת לאור. זו תלייה לא מאוזנת במתכוון, ההולכת בתבונה כנגד המצופה מהחלל הזה. זו התערוכה האחרונה בג'ולי מ', באותו חלל בעייתי בצורת ר', שתקרתו נמוכה; בבחירה ובתלייה נכונות הפכו חסרונותיו ליתרונות, כמו עכשיו, באלמנט ההפתעה הממתין מעבר לסיבוב.

בחלל הזה הוצגו במשך 33 שנים ציוני דרך חשובים באמנות הישראלית: "החדר של גאודי" מ-1967, של יהודית לוין המוקדמת; המיצב של גרשוני "מי ציוני ומי לא", שנכתב בדם על קירות הגלריה; הדיוקנאות העצמיים שחגגו את הפן הנשי של יעקב מישורי, הגבר בגברים, מ-1980, והיו כמשב רוח רענן; "אום אל פחם, יפה" של צבי גבע מ-1985; "קופסת הקרח", כגיזרת חייטים של מיכל נאמן מ-1989; סדרת המופת "המתרחצים" של דגנית ברסט מ-1990; המיצב "תל אביב - ניו יורק" של בוקי שוורץ מ-1991, שעשה שימוש אופטימלי וקולוסלי בחלל. ציור הקיר של תמר גטר בטמפרה, שמן וגירים; "גבעת סילברי" היפהפה של אסף בן-צבי מ-1992; פסלי הדיקט הנפחיים, הגאוניים, של יצחק גולומבק בסוף שנות השמונים ותחילת התשעים; "שלכת" הקנוני של מנשה קדישמן מסוף שנות התשעים, המוצג במוזיאון היהודי בברלין; פסליו של גיל שחר, שבהם ההיפר-ריאלי נושק לדתי ולחולף. יש לנצור את החלל הזה כזיכרון טוב של האמנות המקומית, ולצפות להפתעה שבחללה החדש של ג'ולי מ', אי שם בדרם הפיננסי של תל-אביב.

רועי קופר - "אטלנטיס", גלריה נגא, תל-אביב

כעשרים ושלושה חלונות רבועים, זהים, הנפתחים אל אותו נוף - כד תלויים צילומיו של רועי קופר. הוא מציג חשיפות אל נוף של קני גומא זים, הסוככים כריסים על מרחבי הכחול של גוף מים כלשהו, שאור צמש מנצנץ בו. בקו האופק אובד כחול המים בכחול השמים, התופסים

מעט פחות ממצחית הפריים. בתוך ההרמוניה מעין זו יש למצוא את השוני הקטן שבין צילום לצילום; מערך ריצודי האור על המים, נטיית קני הסוף, כמות החשיפה לאור של צמצם המצלמה או שינויי האור עצמו. בצילומיו של קופר יש איזה מהלך של עיקור מכוון, מודע, הנוהה אל תחושה סמויה של חלום ויופי, של חלון שפותחים בחופשה עם בוקר בבית מלון. אולי זה רגע לאחר היעלמותה של אטלנטיס, שלא היתה ועודנה, במעמקי הים.

למעלה, בחדר הפרויקטים, מרפרפים כפרפרי עש, דפים לעצמם, ועל כל אחד מהם רשמה בדיו כחולה אלכסנדרה צוקרמן דיוקן של השחקן והסופר הגרמני קלאוס קינסקי. פניו רשומות ברצף מקוטע של קווים זורמים, אפקט המפרק ומטריף את הדיוקן הקטן המוטרף ממילא. אלה אותם יופי ושיגעון שיקדו מקינסקי החידתי, שהגיעו לשיאם בשיתוף הפעולה עם הבימאי ורנר הרצוג; כדיוקנאות זעירים של ואן גוך, ואותו רטט פנימי חסר מנוחה, משתלהב סביב העיניים. לדיוקנים נוספו פרפרים, המרפרפים בחוג פניו של קינסקי, נאחזים רכים ופגיעים בעורפו, בסנטרו, בקצות אצבעותיו. לעתים הם מאבדים את פרפריותם והופכים צלקות של כאב. צוקרמן רושמת אותו שוב ושוב, מבודד לעצמו ממקום ומזמן, מנסה לחקור את פשרו ולהצפין את סודו בעת ובעונה אחת.

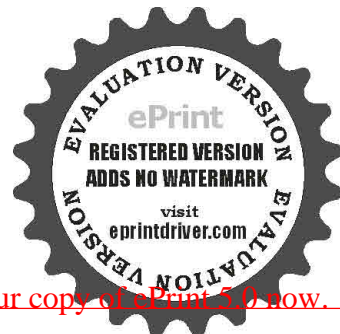
גיא זגורסקי - "פלסבו", גלריה זומר, תל-אביב

בחלל הכניסה לגלריה, מעל ארונות הספרים, תלויה מהופכת עגלה רבועה, לבנה, גלגליה מופנים לתקרה. והנה, במבט נוסף נגלים מספרי נאון ירוקים, מוכפלים לכל עבר עד אין סוף. עיט בקו נאון כחול מרחף מעל סלע העשוי ממתכת כהה - סיזיפוס ופרומתיאוס חוברים יחדיו ליצירה "סלע", הנדמית במשהו לפסליו של מיכאל גיטלין. באמצע החלל מערכת סבוכה של כלים שלובים, מבחנות וצינורות זכוכית, שנוזל ירוק שמור בהן, ובאקווריומים מוארכים אצור חול, ולפניהם עוד שני סלעי זארים, גדול וקטן - במשחק יפה של פרופורציות. הקיר שבסוף החלל נסתר מהכניסה) נצבע בשחור, וכנגדו מתעגל חישוק לבן; זה גוף קירור

שמנועו מונח על הרצפה שמנגד, והלחות שבאוויר מתעבה עליו לקרח. זה מופשט גיאומטרי, אסתטי, שהשימושיות חסרת השחר שבו מעניקה לו ממד פסאודו-מדעי מתגרה. בערב מופשר הכפור, והמים ניגרים אל הרצפה, ולמחרת מתחיל הניסוי מחדש.

גיא זגורסקי יוצר במו ידיו את כל אברי התערוכה, והדבר מוסיף לתחושת הניסוי שבה. הוא מנפח את הזכוכית, מוסיף גז, בניגוד מרתק של הפכים. זגורסקי מצליח להתיך הומור בכולם, ומוסיף אלמנטים שונים מתולדות האמנות (מברוס נאומן ועד דונלד ג'אד), כאלכימאי של האמנות. הכל נאסף למין גולם מרהיב, מורכב ומרשים, אך בסך הכל נותר בזה משהו חלול. הוא עדיין לא מתרומם מעל לרושם. סביר מאוד להניח שזה עוד יתרחש בהמשך דרכו של אמן מוכשר ורב תושייה כמותו.

مليارات التعليم إلى أين ستوجه؟

بكل تفاؤل استقبلنا خبر رصد أكثر من ٩٦مليار ريال للتعليم. ولم يكن ذلك غريبا في ظل حكومة تتمتع بقيادة وطنية واعية همها أن يصل الخير إلى كل المواطنين. ولعل هذا هو الطريق الذي يمكن أن يقفز بنا من مصاف الدول النامية إلى الدول المتقدمة . لقد سبقتنا كوريا الجنوبية في رصد ٤٠٪ من ميزانيتها للتعليم لسنوات وكان نتائجها أن أصبحت كوريا من أفضل دول جنوب شرق آسيا بعد اليابان من الناحية الصناعية ومن الناحية العلمية وارتفعت وتيرة الأبحاث وأهميتها في كوريا الجنوبية . لكن تجاربنا السابقة في مجالات شتى تحتم علينا أن نتساءل ماهي الضمانات في أن تصرف تلك المليارات للحصول على أفضل النتائج؟

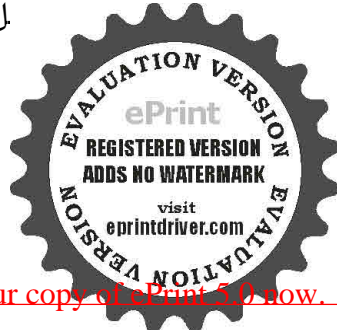
هل سيتحقق المشروع كما خطط له .

ألم نتحدث قبل سنوات عن مشروع وطني سيوفر جهاز كمبيوتر لكل طالب؟

كان من الناحية النظرية مشروعاً جباراً يبشر بمستقبل باهر ربما لم نسبق إلى مثله في العالم . صاحب المشروع دعاية قوية وتسويق نشط وربط اسمه بعبدة الله بن عبد العزيز حفظه الله ، ولعل ذلك كان من قبيل دعم المشروع لدى المسؤولين .

لكن المشروع لم يتحقق !

ل أصبح حال الطالب بعد المشروع أفضل منه قبلها؟ بالطبع لا !

إذاً أين تبخر المشروع؟!

وهل تمت محاسبة من كان يفترض أن يقوم على تنفيذه؟

إن النوايا وحدها لا تكفي وكذلك لا يكفي توفير المادة .نحن بحاجة إلى لجنة متابعة للمشاريع الضخمة كالتعليم والمدن الاقتصادية وصندوق الفقر تعد تقاريرها بناء على المنجزات التي تحققت وليس على التغطيات الصحفية والتصريحات الدعائية .نحن بحاجة إلى الشفافية وإلى تفعيل المحاسبة لكل مقصر وبالذات في المشاريع التي تهتم قطاعا كبيرا من المواطنين كقطاعي التعليم والصحة .

أين دور مجلس الشورى في متابعة مثل تلك المشاريع؟

أين دور مجالس المناطق والمجالس البلدية؟

ستكون المليارات الستة والتسعون لبنة مهمة في بناء المستقبل المشرق.

إنها العربية.. أصل لغات العالم..!

هكذا يقول المهندس عبدالمنعم حسين محمّد الغروري وهو أحد المتحمسين لحدّ التطرّف للغة العربية أما من هو المهندس الغروري؟؟ فللجواب عن هذا السؤال قصة .

الصديق عبدالعزيز الغامدي ذلك الممثل الفنان بالفطرة الذي هجر الوقوف على خشبة المسرح بعد أن كان ملء السمع والبصر حتى كاد في وقتٍ من الأوقات أن يسحب البساط من تحت أقدام كثير من الممثلين (الكبار) لولا أن قرر بكل طواعية البقاء في دوائر الظل مُحرضاً البقيّة على الابداع، قابلته في القاهرة قبل ايام قلائل أثناء معرض الكتاب الدولي التاسع والثلاثين وقال جذلاً (يجب أن تُعدّ نفسك الليلة جيداً لمقابلة شخصية عجيبة مُدهشة ، رجل نذر نفسه للغة العربية وتفرّغ للبحث والدراسة من أجل اثبات أن لغتنا هي أصل كل لغات العالم) عرفت أن صاحبنا كمُعْتاده قد اصطاد إحدى غرائب الزمان ويود اشراكي فيما لايدخل ضمن قضايا المعتاد في المساء كُنّا قد ثينا الرُكب مُتعلّقين حول رجل قد رسم الزمن خطوطه على وجهه ومع هذا فقد اكتنز بالحيوية التي تشع من عينيه الصغيرتين خصوصاً حين يبدأ في شرح أحد المصطلحات الأجنبية ليعيدها الى أصلها العربي مثل قوله: "يستعير الانجليزي اللفظ العربي ثم ينطقه من اليسار فيتعجّم علينا مثال كلمة (FAN) نافخ "مروحة" وبالتأصيل ينطق من اليمين كالعربية فيصبح FAN - خ - أي نافخ الهواء وهنا أسقط الأعجمي الخاء لغيابه عن لهجته" وهكذا من تحليل واعادة تفكيك وتركيب ثم تأصيل لكثير من المفردات وحين يصل الحديث الى قمة الاثارة يقوم جل باحضرار أحد القواميس والبحث عن معنى شارد أو لفظ غريب ومن حماسته

يستمر في الشرح وهو واقف يتمايل بجسده النحيل ويؤشر بيديه وكنت أختلس النظر ناحية (الغامدي) فأجده وقد اندمج بكل حواسه مع ما يدور أدركت أنه قد أخذ بأداء الرجل المسرحي مع ما في حديثه من جدّة وغرابة .

يصل الحديث الى ذروته حين يأتي السياق عن سيدنا آدم وقت بدء الخليقة حيث (يفصل) عاشق العبريّة) اشتقاق الاسم وينفي بشدّة أن يكون الأصل في (العبريّة) لأن اسم آدم ينطق في العبريّة (آدام) ممدودة بعد الدال ويعني (آدم) أي أحمر و (أدما) بمعنى الأرض أي التربة أو قشرة الأرض وهو ما يدل أن العبريّة لم تشتق (أدما) من الجذر العبري (آدم) وانما نقلتها عن العبريّة (الأدمة) والجذر العربي (آدم) يعني الامتزاج والخلط والايلاف من ذلك الائتدام أي المزوجة بين أنواع الطعام وآدم بين الزوجين يعني ألف بينهما وأصلح والأدمة هي باطن الجلد تحت البشرة ومنه الأديم بمعنى الجلد وأديم الأرض جلدها لهذا ورثت العبريّة اسم آدم عن العبريّة وهذا دليل واضح على أن لغة سيدنا آدم مع ربّه هي العبريّة (حسب المتحدّث) وسواء اتفقنا مع الغروري أم اختلفنا في تجليّاته مع معشوقته العبريّة الا أن الرجل بحق يستحق الاشادة على دأبه العلمي وأنصح بهذه المناسبة كل باحث في اللغة العبريّة الاطلاع على ماتوصّل اليه من نتائج تُثير التساؤلات.

الشرطة الإلكترونية

فأمن الفرد لا يقلّ عن أمن الأسرة، وأمن الأسرة لا ينفك عن أمن المجتمع، وأمن مجتمعٍ ما لا ينفك عن أمن باقي المجتمعات .

خلق البشر حين خلقوا وهم مجبولون على الخير كما هم مجبولون على الشرّ، ومنذ كان البشر كانت الجريمة معهم، وتحدثنا الكتب السماوية - مع اختلاف السرد - عن قصة ابني آدم قابيل وهابيل، والجريمة الأولى في تاريخ البشرية حين قتل قابيل أخاه هابيل، وكان ميلاد الجريمة

واستمر البشر بعد هذه الجريمة في عدوانهم على بعضهم، وكانت شريعة الغاب حاكماً مسيطراً وغير عادلٍ بين البشر ردحاً من الزمن غير قليل، ومع تطوّر البشريّة وحاجة البشر للتعايش والأمن والسلام، وفرض "التدافع" كخيارٍ أسلمٍ للتعامل بين البشر، بدأت تظهر عاداتٌ وأعرافٌ تحمي البشر من عدوان بعضهم على بعض سواء على مستوى الأفراد أم على مستوى الجماعات البشرية والكيانات المستقلة (قرى، مدن، دول)، ثم تحوّلت كثير من هذه العادات والأعراف إلى قوانين مكتوبة اختلفت في الظهور والاختفاء على طول تاريخ البشر، منذ حمورابي وحتى يوم الناس هذا .

عرف البشر الجريمة والعدوان قديماً بالأشكال التقليدية للجريمة، وهو ما نعرفه حتى اليوم، فالسرقة جريمة، وانتهاك الخصوصية جريمة، والاعتداء أيّاً كان شكله

جريمة، ومن أهم مهام الشرطة في البلدان الحديثة حماية المجتمعات من شرّ هذه الجرائم وأمثالها ومن مرتكبيها من المجرمين .

يعدّ التطوّر التقني والإلكتروني الذي شهده العالم ثورةً بكل ما تحمله الكلمة من معنى، ومع تطوّر التقنية وتسارع إيقاع الحياة وتعقّدها وفّرت التقنية جواً افتراضياً جعل كثيراً من مصالح البشر التي كانت تنفّذ في الواقع بالطريقة التقليدية تنتقل شيئاً فشيئاً إلى الواقع الافتراضي الذي يمثله الكمبيوتر أو جهاز الحاسوب، ومن بعد إلى شبكة الإنترنت أو الشبكة العنكبوتية .

كأمثلة صغيرة وسريعة على هذا الانتقال، نجد أن الشخص العادي كان يخرج للسوق للتسوّق بنفسه، ويذهب لتسديد فواتير الخدمات بنفسه، ولتخليص معاملاته المالية يذهب للبنك بنفسه، وهكذا، ونحن نرى اليوم كيف أصبحت كل هذه الممارسات اليومية تنتقل بتسارع كبير إلى الإنترنت، ف شراء أنفس السلع من أقصى مكانٍ في العالم، لا يكلف صاحبه أكثر من نقراتٍ معدودة على جهاز الحاسوب حتى يكون قد دفع ثمن السلعة وينتظر وصولها، وفواتير الخدمات في الغالب تسدّد تقنياً، والتعاملات المالية في أغلبها أصبحت تتمّ عن طريق الحاسوب والشبكة العنكبوتية، وخصوصيات البشر التي كانوا يحتفظون بها في بيوتهم أصبحت يحتفظون بها في أجهزتهم الإلكترونية، فذكرياتهم التي كانوا يكتبونها على الورق أصبحت يكتبونها على جهاز الكمبيوتر، وصورهم الخاصة والعائلية كذلك،

وهكذا كان انتقال البشر ولا يزال من عالم الواقع إلى عالم الإنترنت أو ما يحلو للبعض تسميته بالعالم الافتراضي مستمراً ومتصاعداً .

مما لا جدال فيه أن الإنسان الذي يستخدم الانترنت يمتلك نفس غرائز الإنسان قبل الإنترنت، وأن الخير والشر قد دخلا للتقنية سوياً، حملهما البشر معهما عندما انتقلوا إلى هناك، إلا أن الذي حدث في العالم الافتراضي هو أن البشر عادوا إلى شريعة الغاب الأولى قبل أن تتكون الأعراف وتسنّ القوانين، وتفرض السلطة هيمنتها، بمعنى أن الحكم في هذه الشريعة للقوي لا لصاحب الحق، والقوة هنا ليست قوة عضلات، بل قوة علم ومعرفة وتجربة، يستخدمها الإنسان الصالح للخير، ويستخدمها الإنسان الطالح للشر، وتشكّلت على هذا الأساس جماعات بشرية تمخر عباب هذا العالم الفضائي، وتلاحق مستجدات التقنية والبرامج لتوظّفها لأهوائها ورغباتها إما بهدف خدمة مصالحهم وإما بهدف الاعتداء على الآخرين وأذيتهم .

بما أنّ كلّ وسائل الاتصال الحديثة وثورة المعلومات قد جاءتنا - كغيرها من معطيات الحياة الحديثة - من الغرب، فقد كان ظهور مصطلح "الجريمة الإلكترونية" في الغرب قبلنا، وقد سعى الغرب في محاولات حثيثة على المستوى القانوني والأمني لتحديد معنى هذا المصطلح وكيفية ضبطه كمفهوم، وبالتالي تحديد الآليات الفاعلة لمواجهته، وقد عقدت لذلك المؤتمرات وشكّلت اللجان وقامت الأقسام المتخصصة في الأجهزة الحكومية وغير ذلك، وهي جهود وإن لم تصل إلى ندادات عالية الجودة لضبط هذا الأمر، إلا أنها قطعت أشواطاً طويلة فيه،

وتمكنت من تحديد أسسٍ عامّةٍ ومسلّماتٍ أساسيةٍ لتتعلق منها ، وقامت اللجان العلمية والجهات الحكومية بالسعي الدؤوب لاستكمال ما تبقى انطلاقاً من تلك الأسس .

غالب الدول العربية - إن لم يكن كلها - لا تمتلك شيئاً من ذلك ، والمجرمون الإلكترونيون يسرحون ويمرحون في العالم العربي ، خاصّة فيما يتعلّق بالجرائم المرتبطة بالأفراد لا بالمؤسسات الكبرى ولا بالأمن القومي ، فهذا المجال قد تحرّكت فيه كثير من الدول العربية وقطعت فيه أشواطاً لا بأس بها ، وكان أكبر محرّضٍ لها إلى ذلك هو ملاحقة الإرهاب وجماعات العنف الديني ذات الطموح السياسي المعلن ، وذات الأجندة التخريبية الظاهرة ، وقد أنشئت أقسام خاصة تابعة لأجهزة أمنية عربية بمتابعة نشاطات هذه الجماعات عبر الإنترنت وملاحقتهم أوّلاً بأوّل .

إن هذا الأمر وهذه الملاحقة يعدّان جهداً مشكوراً دون شكٍ يسعى لحفظ المجتمعات واستقرارها ، ولكن الاقتصار عليهما غير صحيح ، فأمن الأفراد مهمّة أساسية من مهمّات المؤسسات الأمنية والشرطة ، وأمن الأفراد وخصوصياتهم وحقوقهم قد انتقل كثيرٌ منها من الواقع إلى الإنترنت ، وأصبحت تمارس على الفرد جرائم كبيرة في الإنترنت تضرّ بأمنه وبطمأنينته ، ليس أكبرها سرقة أمواله وأرقام بطاقات ائتمانه وحقوقه الفكرية ، وليس أقلّها الاعتداء على خصوصيّاته العائلية والشخصية ، مروراً بسرقة الإيميلات والتسلل إلى أنظمة الشركات .

إن خلق الشرطة الإلكترونية لم يعد ملحاً فحسب، بل هو ضرورة حياتية للأفراد، تماماً مثلما كان ظهور الشرطة العادية ضرورة في التاريخ، وإذا كانت حماية الأفراد وضمان حقوقهم ينبغي أن تكون على رأس أولويات السلطات، فإن الأمن الإلكتروني قد أصبح كذلك اليوم .

لنفترض أن بعض الأفراد تعرّضوا لسرقة خصوصياتهم، والاعتداء على ممتلكاتهم، واستلاب حقوقهم، من أفراد آخرين، لا في الواقع، بل في الإنترنت، إلى أين يلجأ هؤلاء؟ ما هي الجهة المختصة التي يمكنهم مراجعتها؟ لمن يقدمون شكاوهم؟ من المسؤول عن ملاحقة المعتدين ومحاسبة المجرمين؟

إن الإجابة على هذا السؤال ما زالت مبهمة حتى اليوم في أغلب الدول العربية، وكم هو مأمول أن تسعى السلطات إلى خلق الشرطة الإلكترونية والإعلان عنها، وتسهيل وصول الناس إليها، والإعلان عن المجرمين الذين يرتكبون الجرائم الإلكترونية حتى يكونوا عظة وعبرة لغيرهم .

ويجب أن يترافق مع ذلك نشر للوعي في المجتمع بخطورة الجرائم الإلكترونية وتجريمها، وتجريم من يحاول تبريرها أو شرعنتها تحت أي مبرر شرعي أو سياسي أو أيديولوجي، وقد سمعنا قبل فترة بعض الفتاوى التي تجيز بعض الجرائم الإلكترونية، استغل المستفتون فيها قلة وعي المفتي بالتقنية الإلكترونية الحديثة حتى يستنطقوه

بفتوى تبرّر أفعالهم وتمنحهم الضوء الأخضر للتحرك باسم الله وخدمة الدين ومحاربة

المخالفين الذين يسمّونهم مفسدين.

السكر بطعمه المر

في الأسبوع الماضي قال وزير الصحة الدكتور حمد المانع أن مرض السكر في طريقه للتحول إلى (وباء) حقيقي في السعودية .. فنسبة انتشاره الحالية تصل إلى ٢٨٪ من عدد السكان ولا يفصلنا عن تعريفه كوباء غير ارتفاعه إلى نسبة ٣٠٪ .. ليس هذا فحسب ؛ بل اتضح أنه ينتشر بسرعة مخيفة بين صغار السن وتلاميذ المدارس (حيث أثبتت بعض الدراسات انتشاره بين طلاب الرياض دون علمهم بنسبة ١٥٪ إلى ٢٠٪ !!)

ورغم خطورة هذه البيانات إلا أنها في الحقيقة لم تشردهشتي - بل كنت أعتقد أنها أسوأ مما صرح به معالي الوزير ..

فالسكري يعد بدون مبالغة آفة القرن الواحد والعشرين وأحد الأسباب الأربعة الرئيسية للوفاة حول العالم .. وتعد دول الخليج من المناطق المنكوبة بهذا المرض حيث يعاني منه ٣٠٪ من سكان الإمارات والبحرين و٢٨٪ من سكان السعودية و١٦٪ من سكان قطر و١٣٪ من سكان الكويت و١١٪ من سكان عمان (في حين لا تتجاوز النسبة في عموم أوروبا ! (10%)

وانتشاره الكبير - حول العالم - يثير الدهشة كونه اكتشف قبل ٣٥٠٠ عام ولكنه لم يكن يوماً يمثل هذا الانتشار المخيف (حيث يؤثر حالياً على ٣٣٥ مليون خص في العالم .. (ومن الواضح هنا أن التغييرات التي طرأت على أسلوب الحياة في

دول الخليج كان لها دور كبير في ظهور وانتشار المرض .. فشعوب المنطقة انتقلت بطريقة مفاجئة تقريبا من حياة البداوة والنشاط إلى حياة الترف والكسل . كما خفت لديها نسبة تناول الأطعمة البروتينية والطازجة لصالح الأطعمة الكربوهيدراتية والمصنعة .. أضف لهذا هناك عوامل وراثية وعرقية تقف وراء انتشار السكري لدى شعوب معينة دون غيرها ؛ فعند مقارنة العرب بالأوروبيين مثلا نجدهم أكثر مقاومة للأنسولين ونسبة الغلوكوز رغم تشابه مستويات السمنة لدى الطرفين .. وبوجه عام يأتي العرب (من المحيط للخليج) كثاني مجموعة عالمية (بعد الهنود الحمر في أمريكا الجنوبية) من حيث انتشار المرض !!

...والسكر - كما يعرف معظمكم - له نتائج وخيمة مالم يحظى بعناية دقيقة .
فالعالبية العظمى من المرضى معرضون للإصابة بالفشل الكلوي والجلطات القلبية والسكتات الدماغية وفقدان النظر؛ وفي السعودية يتحمل السكري مسؤولية ٥٠% من حالات العمى و٢٠% من أمراض القلب والكلى و٧٠% من بتر الأطراف (ولدي احصائية قديمة تشير إلى أنه في الرياض وحدها يتم يوميا بتر ٣٦ قدم بالمتوسط بسبب السكر)
حسب الشرق الأوسط في ١٩٩٨/٦/١٩م !!)

...وغني عن القول أن جهود الدولة (التي تصرف خمسة مليارات في العام لمواجهة المشاكل الصحية للسكري) لا تعد بديلا لوعينا وفهمنا لمسببات المرض ومخاطره الكبيرة .. فرغم خطورة السكري وانتشاره السريع إلا أنه "غير مستعص" ويمكن

تلافيه بشيء من الوعي الاجتماعي والتثقيف الصحي .. فهناك أربعة عوامل رئيسية (في

حال راعيها وحاولنا تلافيها) من شأنها خفض نسبة الإصابة به لأكثر من الثلثين :

-العامل الأول : مكافحة البدانة المفرطة - بما في ذلك لدى الأطفال وصغار السن .

-والثاني: التقليل من الأطعمة الكربوهيدراتية والسكرية لصالح الأطعمة البروتينية

والنباتية الطازجة .

-والثالث : ممارسة أي نوع من الرياضة (أو على الأقل رفع معدل المشي والحركة

التي تؤديها يوميا)

-أما الرابع فيتعلق بالعامل الوراثي والعرق الذي (رغم استحالة تغييره) إلا أن

إدراكنا لدوره يحدد مستوى وخطورة العوامل السابقة !

...إذا ؛ الوقاية من السكري ليست مسألة صعبة أو معقدة - ولكن التساهل بها

قد يجعلها كذلك فعلا .. وما نحتاجه حاليا هو حملة وطنية للتوعية بمسببات

ومضاعفات المرض قبل تحوله لوباء راسخ ومستعص ... "حملة وطنية" نبدأها بالدعوة

لجعل (جهازفحص السكر) جزء من صيدلية كل منزل !

